

Täysistunto

Tiistai 7.5.2024 klo 14.00—0.18

5. Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2023

Kertomus K 21/2023 vp

Valiokunnan mietintö TrVM 3/2024 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on tarkastusvaliokunnan mietintö TrVM 3/2024 vp. Nyt päätetään kannanotosta kertomuksen johdosta. — Keskustelu alkaa. Edustaja Ojala-Niemelä, olkaa hyvä.

Keskustelu

19.13 **Johanna Ojala-Niemelä sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo ja arvioi hallituksen finanssipolitiikkaa Euroopan unionin finanssipoliittisessa sopimuksessa ja lainsäädännössä tarkoitettuna kansallisena, riippumattomana finanssipolitiikan valvontaelimenä. Valvontatehtävään sisältyy finanssipolitiikkaa ohjaavien sääntöjen ja sitovien tavoitteiden asettamisen sekä niiden toteutumisen arviointi. Valiokunta kiinnittää tässä mietinnössään huomiota erityisesti seuraaviin seikoihin.

Hallituksen finanssipoliittiset linjaukset. Pääministeri Orpon hallituksen tavoitteena on vakauttaa julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen ja rajoittaa julkisen talouden alijäämä enintään yhteen prosenttiin bruttokansantuotteesta vaalikauden loppuun mennessä. Sekä tarkastusvirasto että valiokunnan kuulemat asiantuntijat pitävät hallituksen asettamia tavoitteita julkisen talouden vakauttamiseksi perusteltuina. Asiantuntijoiden mukaan velkasuhteen kasvu on syytä pysäyttää ja siten luoda julkiseen talouteen puskuria tulevaisuutta varten.

Hallitusohjelman 4 miljardin euron sopeutumiskokonaisuuden säästöistä 900 miljoonaa euroa on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2027 mennessä hyvinvointialueiden toimintaa kehittämällä. Asiantuntijoiden mukaan säästötavoitteen saavuttaminen on erittäin vaikeaa jottuen hyvinvointialueiden ennakoitua suuremmista taloudellisista ongelmista. Hyvinvointialueiden alijäämä kohosi lähes 1,5 miljardiin euroon vuonna 23. Hyvinvointialueilla ei siten välttämättä ole mahdollisuuksia säästöihin vaarantamatta alueen väestölle tarjottavia palveluita.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut saavuttaa pitkällä aikavälillä kustannussäästöjä siirtämällä painopistettä kalliista erikoissairaanhoidosta ennalta ehkäisevään perusterveydenhuoltoon. Valiokunta katsookin, että hyvinvointialueiden toiminnas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

sa on todennäköisesti tehostamisen tarvetta. Säästöillä ei kuitenkaan tule vaarantaa sote-uudistuksen onnistumisen kannalta olennaisia perusterveydenhuollon palveluita.

Hallitus pyrkii kohentamaan julkista taloutta vauhdittamalla talouskasvua 4 miljardin euron investointiohjelmalla. Investointiohjelma rahoitetaan valtion omaisuutta myymällä, vähentämällä valtion omistamien listaamattomien yhtiöiden pääomitusta sekä tekemällä tuloutuksia Valtion asuntorahastosta. Asiantuntijoiden mukaan investointiohjelman toteuttaminen vie julkista taloutta kauemmaksi hallituksen asettamasta tavoitteesta tasapainottaa julkinen talous vuoteen 27 mennessä, vaikka se ei lisää julkista velkaa. Tämä johtuu siitä, että ohjelman rahoittaminen kasvattaa julkisen talouden alijäämää, sillä omaisuuden myynti ja rahastojen purkaminen pienentävät julkisyhteisöjen nettovarallisuutta sekä tulevia omaisuustuloja. Asiantuntijoiden mukaan valtion omaisuuden myyntipäätösten tulee perustua strategiaan näkökulmiin eikä tarpeeseen rahoittaa valtion menoja. Tämä näkökohta on valiokunnan mielestä tärkeä muistaa, kun tehdään päätöksiä valtion omaisuuden myynnistä.

Investointiohjelma sisältää myös muita kuin investoinneiksi luokiteltavia menoja. Esimerkiksi vuonna 24 rahoitusta osoitetaan hoitojonojen purkuun. Valiokunta katsoo, että investointiohjelman toteuttamisessa on tärkeää huolehtia siitä, ettei se johda pysyviin menolisäyksiin ennakoidulla tavalla ja siten vaaranna julkisen talouden tasapainottamista.

Hallitusohjelmassa on linjattu, ettei kokonaisveroastetta kiristetä hallituksen päätöksillä. Kokonaisveroasteen ennustetaan vuonna 24 kuitenkin laskevan. Odotettavissa oleva veroasteen lasku perustuu suurelta osin hallituksen päätöksistä riippumattomiin seikkoihin. Merkittävä tekijä kokonaisveroasteen ennakoidussa laskussa vuonna 24 on työttömyysvakuutusmaksujen alentaminen. Työllisyysrahaston puskurivaran saavutettua lakisääteisen ylärajan työttömyysvakuutusmaksuja alennettiin yhteensä noin 1,4 prosenttiyksiköllä vuodelle 24.

Tarkastusvirasto suosittelee raportissaan verotuksen muutoksia, joilla voidaan kompensoida työttömyysvakuutusmaksujen alenemisesta johtuva kokonaisveroasteen lasku. Tätä periaatetta kannattaisi valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan hyödyntää laajemminkin, sillä veroaste laskee ilman uusia päätöksiä myös siksi, että esimerkiksi liikenteen verojen tuotto pienenee, kun verotettava toiminta vähenee muun muassa autokannan sähköistymisen takia.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen, että kokonaisveroaste on Suomessa edelleen melko korkea ja veronkorotusten vääristävät vaikutukset yleensä kasvavat veroasteen kasvaessa. Kompensoivien verojen kiristämisessä tulee tämän vuoksi käyttää harkintaa. Veronkorotukset tulisi asiantuntijoiden mukaan rajata talouskasvua vähiten haittaaviin veroihin, kuten arvonnalis-, haitta- ja maapohjaveroihin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että tulopuolen toimia ei suljeta pois finanssipolitiikan keinovalikoimasta, jotta julkisen talouden vakauttaminen on mahdollista turvata siten, etteivät säästötoimet muodostu kohtuuttomiksi.

Hallitus pyrkii lisäämään työllisyyttä vähintään 100 000 henkilöllä, ja työllisyystoimien odotetaan vahvistavan julkista taloutta 2 miljardilla eurolla työllisyyden kasvun kautta vuoteen 27 mennessä.

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat kiinnittävät huomiota siihen, että työllisyysaste on jo suhteellisen korkea ja sen nostaminen nykyisestä on aiempaa vaikeampaa. Lisäksi työttömien joukossa on entistä vaikeammin työllistyviä henkilöitä, joten työn tarjonnan kasvu ei välttämättä näy työllisyyden kasvuna, jos työttömien henkilöiden työlle ei ole kysyntää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

Asiantuntijat korostavat lisäksi sitä, että työllisyysvaikutukset näkyvät täysimääräisesti vasta usean vuoden kuluttua. Toimenpiteiden työllisyysvaikutukset riippuvat myös lähi-vuosien suhdannekehityksestä. Valiokunta katsoo, että nämä epävarmuustekijät tulee pitää mielessä, kun tarkastellaan työllisyystoimien merkitystä julkisen talouden tasapainot-tamisen välineenä.

Kevään 24 suhdannetilanne ja kehysriihen päätökset. Hallitusohjelman laatimisen jäl-keen julkisen talouden näkymät ovat heikentyneet. Suhdannetilanne on arvioitua heikom-pi, ja Suomi on ajautumassa taantumaan, joka on syvempi kuin useimmissa syksyllä 23 laadituissa ennusteissa oletettiin. Julkisen talouden heikentymisen vuoksi hallitusohjel-man sopeutuskokonaisuus ei asiantuntijoiden mukaan riitä julkisen talouden vakauttami-seen. Hallitus on tehnyt kevään kehysriihessä päätökset lisätoimista, joilla pyritään paran-tamaan julkisen talouden kestävyyttä ja luomaan edellytykset velkaantumisen kasvun tait-tamiseen. Hallitus ei tehnyt kehysriihessä muutoksia hallitusohjelmassa sovittuun inves-tointiohjelmaan. Sen sijaan hallitus päätti kohdentaa lisätoimia sekä säästöihin että vero-tukseen. Hallitus päätti myös lisäpanostuksista tutkimus- ja kehittämistoimintaan siten, että valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärä nousee valtion talousarviossa vuoteen 2030 mennessä 1,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Valiokunta pitää hallituksen kehysriihen päätöksiä toimenpiteiden laajentamisesta tulo-puolen toimiin perusteltuina ja tarpeellisina. Valiokunta katsoo myös, että julkisen talou-den vakauttamisessa on tärkeää kiinnittää huomiota väliaikaisten ja suhdanneluonteisten tekijöiden sijasta pysyviin ongelmiin. Pitkällä aikavälillä julkisen talouden alijäämää kas-vattavat erityisesti väestön ikääntymisestä aiheutuvat menot ja rakenteellisesti heikko ta-louskasvu. Suomen talouskasvu on ollut pitkään hidasta kokonaistuottavuuden heikon ke-hityksen vuoksi. Tämän kehityksen taustalla ovat muun muassa osaamispääoman lasku, kun nuorten koulutusasteen nousu on pysähtynyt, sekä t&k-investointien vähäisyys. Lisä-panostukset t&k-rahoitukseen ovat siksi tärkeitä talouden kasvupotentiaalin vahvistami-seksi.

Valiokunta katsoo, että julkista taloutta tulee vahvistaa monipuolisesti sekä meno- että tulopäätöksin, mutta samalla on erittäin tärkeää huolehtia tulevan kasvun edellytyksistä. Valiokunnan mielestä tulee tehdä kunnianhimoisia rakenteellisia uudistuksia, jotka vahvis-tavat työllisyyttä, talouskasvua ja julkista taloutta. Ilmastomuutoksen ja luontokadon tor-jumiseksi myös talouden rakenteita tulee uudistaa.

Arvoisa rouva puhemies! Vielä EU:n finanssipoliittisten sääntöjen noudattamisesta. Voimassa olevaan EU:n finanssipoliittiseen sääntökehikkoon on koronapandemian alka-misesta lähtien sovellettu poikkeuslauseketta, joka on antanut jäsenmaille mahdollisuuden poiketa asetetuista vaatimuksista. EU:n komission suunnitelmana on palata säännösten ta-vanomaisempaan soveltamiseen keväällä 24 siten, että liiallisten alijäämien menettelyä voitaisiin aloittaa alijäämäkriteerien perusteella vuoden 23 toteumatietojen pohjalta. Koro-napandemian jälkeen julkisen velan kasvu on ollut Suomessa monia muita EU-maita voi-makkaampaa.

Huomionarvoista on myös se, että Suomen julkisyhteisöt työeläkelaitoksia lukuun otta-matta ovat velkaantuneet vuoden 2008 finanssikriisistä lähtien. Suomessa julkinen velka kasvaa näin ollen nopeammin kuin mitä julkisyhteisöjen alijäämän perusteella voisi odot-taa, sillä työeläkelaitosten ylijäämät parantavat julkisyhteisöjen rahoitusasemaa. Työeläke-laitoksen ylijäämäisyys onkin pitkään turvannut EU-säännöissä asetetun julkisyhteisöjen kolmen prosentin alijäämä säännön noudattamisen, vaikka valtiontalous ja paikallishallin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

to ovat olleet alijäämäisiä. Ilman lisätoimia Suomen julkisyhteisöjen alijäämä ylittää en-nusteidensa mukaan kuluvana vuonna kolme prosenttia. Hallitus on sitoutunut kehysrii-hes-sään tekemään lisätoimia varmistaakseen, ettei Suomi joudu EU:n liiallisen alijäämän me-nettelyyn jo vuonna 24.

Valiokunnan mielestä on Suomen etu, että vakaata finanssipolitiikkaa edistäviä sääntö-jä noudatetaan kaikissa EU-jäsenmaissa. Suomen talouskasvun edellytysten kannalta on tärkeää, että Euroopan talous on vakaalla ja kestäväällä pohjalla.

Valiokunnan päätösehdotus: Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 21/2023 vp johdosta, ja valiokunnan kannanottoehdotus: Eduskunnalla ei ole huomautettavaa ker-tomuksen johdosta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset valiokunnan puheenjohtajalle esittelystä. — Ja sitten mennään keskusteluun. — Edustaja Reijonen poissa. — Edustaja Lindén.

19.25 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Kiitän valiokunnan puheenjohtajaa erin-omaisesta esittelystä. Omasta puheenvuorostani voin jättää tiettyjä kohtia pois, ettei tule nyt samoja kohtia siteerattua tässä.

Mutta haluan todeta, että nyt olemme finanssipolitiikan ytimessä, koska Valtiontalou-den tarkastusviraston lakisääteinen tehtävä on muun muassa valtion finanssipolitiikan val-vonta, ja tässä on raportti siitä. Täytyy muistaa, että raportti on päivätty — siis tämä itse ra-portti — 15. joulukuuta 2023, jolloin nämä kuluvan kevään tapahtumat, kehysriihi ja muut siihen liittyvät keskustelut, ovat olleet meillä mietintöä laatiessamme käytettävissä. Ja sen takia niistä on tässä mietinnössä oma lukukin olemassa, kuten myös EU:n finanssipoliittis-ten sääntöjen noudattamisen kokonaisuudesta.

Haluan todeta tästä yleisellä tasolla sen, että kun me aikaisemmin tänään ja kohta taas keskustelemme tästä julkisen talouden suunnitelmasta, niin tietysti, kun tämä on nyt poli-tiikkaa ja ihan sitä niin kuin raskaimman sarjan politiikkaa, on ymmärrettävää, että mieli-piteet ovat voimakkaasti eriäviä ja kärkeviäkin. Mutta haluan tähän raporttiin viitaten to-deta, että kyllä voi esittää kriittisiä näkemyksiä hallituksen finanssipolitiikasta ja muusta-kin talouspolitiikasta ilman, että se on opposition ”möyhkäämistä” — tai jotain tällaisia sa-nojakin tässä aikaisemmin tänään kuulin. Tässä on erittäin arvokkaita kriittisiä näkemyk-siä. Ei tämän raportin tarkoitus tietenkään ole millään lailla murskata. Kyllä tämä on aika myötäsukainen siihen kokonaiskuvaan nähden, mutta täällä on monia kriittisiä huomau-tuksia.

Otan nyt ihan esimerkiksi kaksi väliotsikkositaattia. Tässä alkuperäisessä raportissa si-vulla 52 on väliotsikko, joka kuuluu näin: ”Hallituksen asettama tavoite 1,5 miljardin eu-ron vähennyksestä kehyksen piiriin kuuluvissa menoissa ei toteudu vuonna 2027.” No, sit-ten täällä on toinen tällainen väliotsikko sivulla 40: ”Kuuden miljardin euron toimenpide-kokonaisuus ei kata kaikkia hallituksen finanssipoliittisia päätöksiä.” Täällä on paljon siis tämmöistä hyvin asiapohjasta, taloustieteilijöiden näkemyksiin perustuvaa arvostelua.

Mehän kuulumme tarkastusvaliokunnassa kymmentä eri asiantuntijaa, jotka aika katta-vasti kattavat sitten Suomen osaamisalueet näissä asioissa. Meidän mietinnössämme on myös mielenkiintoinen kommentti, jossa viitataan siihen, että tämä raportti on eräiltä osin varsin vaativaa taloustieteellistä kirjallisuutta. Kirjoitin tähän sivunumerot 19, 49, 50, 66 sekä 76—77, jotka ovat täynnä vaativia taloustieteellisiä matemaattisia kaavoja. Tämän viimeisen aukeaman otsikko on: ”Sopeutuksen vaikutus velan kertymäytälöön”. Vaatii

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

aika laajaa taloustieteellistä koulutusta, jotta pystyisi sen käymään läpi. Itselläni ei ole sel-laista kompetenssia, mutta on hyvä, että täällä on tällainenkin luku, jossa kerrotaan, kuinka perusteellisesti näitä asioita on arvioitu.

Valiokunnan puheenjohtaja tässä otti keskeisiä sisältökysymyksiä täältä esille, ehkä pari otan itsekin. Vaikkapa käytän tätä kappalejakoa, joka meillä valiokunnassa oli, vaikka nämä kappaleet eivät tässä lopullisessa, täysistuntoon tulevassa mietinnössä olekaan numeroitu. Mutta kappaleessa kaksi totesimme, että viraston — siis virasto tarkoittaa VTV:tä — mukaan hallituksen asettamat tavoitteet julkisen talouden vahvistamisesta ja velkaantumiskehityksen taittamisesta vaalikauden loppuun mennessä eivät näytä toteutuvan hallitusohjelman toimenpidekokonaisuudella. No, tämän jälkeenhän on tullut nyt sitten tässä kehysriihen linjaukset, ja tämä on arvio siitä vuodenvaihteen tilanteesta.

Sitten tämän haluan mainita, vaikka sen puheenjohtajakin siteerasi, mutta tämä on nyt erittäin tärkeä kysymys, joka varmasti nousee meillä vielä täällä eduskunnassa monta kertaa esille. Kun tässä mietinnössä todetaan, että ”Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen yhtenä keskeisenä tavoitteena on ollut saavuttaa pitkällä aikavälillä kustannussäästöjä siirtämällä painopistettä kalliista erikoissairaanhoidosta ennaltaehkäisevään perusterveydenhuoltoon. Liian voimakkaat lyhyen aikavälin korjaavat toimet voivat asiantuntijoiden mukaan kostautua tulevaisuudessa, mikäli ne vaarantavat tämän tavoitteen toteutumisen. Valiokunta katsoo, että hyvinvointialueiden toiminnassa on todennäköisesti tehostamisen tarvetta. Säästöillä ei kuitenkaan tule vaarantaa uudistuksen onnistumisen kannalta olennaisia perusterveydenhuollon palveluita.” Ja tähän liittyy ennen kaikkea tähän hoitotakuun leikkaamiseen ja sen korvaamiseen sitten näillä Kela-korvauksilla.

Haluan siitä sanoa tässä yhteydessä, niin ei tarvitse ottaa sitten samaa asiaa esille jäljempänä olevassa JTS-keskustelussa. Meillähän nyt kävi ilmi jo aiemmin tuossa JTS-keskustelussa, että monet tarkastelevat tätä hoitotakuun lykkäämistä vain sillä tavalla, että siinä muutettiin normia. Mutta satun nyt tuntemaan ihan tarkkaan sen lain säätämisen ja ne erittäin tarkat taloudelliset laskelmat, jotka sen taustalla ovat. Tämä 132 miljoonan nettosäästö, joka nyt vedetään pois rahana hyvinvointialueilta, on itse asiassa siis netto, joka muodostuu siitä, että perusterveydenhuoltoon lisätään 190 miljoonaa, ja sitten se aiheuttaa 70 miljoonan euron säästöt yhteenlaskettuna erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon ja vuodeosaston toiminta.

Ja nyt, kun tämä sama tehdään toisinpäin — vaikka siellä hyvinvointialueilla se ei varmasti kaavamaisesti näin tapahtuisikaan, tähän on se tapa, millä me säädämme näitä lakeja, joilla me kuljetamme rahaa tai otamme rahaa pois sieltä valtion budjetista — niin nyt sieltä otetaan se 132 miljoonaa pois eli käytännössä siis 200 miljoonaa tai 190 miljoonaa perusterveydenhuollolta, josta aiheutuu lisäkuluja erikoissairaanhoidolle. Juuri tähän tässä viitataan, ja tämä on niitä hallituksen kehysriihen järjettöimpiä päätöksiä. Monet muut päätökset voivat olla eettisesti vaikeita tai sellaisia, että niillä huononnetaan jotain asiantilaa, mutta ei pitäisi tehdä tämänkaltaisia päätöksiä, [Puhemies koputtaa] millä itse asiassa lisätään kustannuksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

19.32 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Ehkä hieman totutusta poikkeavaan tapaan seuraavassa puheenvuorossa arvostelen erästä kokonaisuutta aika rankastikin, mutta tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

arvostelu ei kohdistu vain nykyiseen hallitukseen, vaan se kohdistuu myös edelliseen hallitukseen ja sitä edelliseen hallitukseen.

Tämä kokonaisuus liittyy tämän hallituksen niin kutsuttuun investointiohjelmaan. Edellisellä vaalikaudella puhuttiin tulevaisuusinvestoinneista ja sitä edellisellä vaalikaudella kärkihankkeista. Aivan ansiokkaasti valiokunta on ruotinnut tätä kokonaisuutta lävitse, ja suurin kritiikkihän kohdistuu siihen, että kutsuttiin näitä toimenpiteitä miksi tahansa, nämähän ovat siis toimenpiteitä, joilla pysyväisluonteisia menoja siirretään meidän kehysmenettelyn ulkopuolelle — siis pysyväisluonteisia menoja siirretään meidän kehysjärjestelmän ulkopuolelle — ja, arvoisa puhemies, miksi tämä on ongelma? Useastakin syystä.

Ensinnäkin siitä syystä, että näissä finanssipoliittisissa arvioissa, kun arvioidaan kulloisenkin hallituksen finanssipolitiikan tavoitteiden toteutumista, yleensä jää juuri huomiotta se, että ne kertaluonteiset panostukset, joita kulloinenkin hallitus tekee, tosiasiallisesti heikentävät aina julkisen talouden asemaa. Miksi näin? Siksi, että mikäli näitä vaikka rahoitettaisiin kertaluonteisilla menoilla, niin tosiasiallisesti silloin meidän varallisuutemme laskee, kun tehdään erilaisia realisointipäätöksiä, ja myös sen takia, että jatkossa tuotto-odotus alenee sitten sille omaisuudelle, joka on realisoitu johonkin kertaluonteiseen toimenpiteeseen.

Tämä kritiikki ei todella kohdistu vain nykyiseen hallitukseen vaan myös kaikkiin niihin hallituksiin, jotka näin ovat tehneet. Ja miksi me poliitikot näin teemme, niin sehän johtuu siitä, että kun on niukkuutta jaettavana ja kulloinenkin hallitus kuitenkin haluaa oman kädenjälkensä jättää myös positiivisiin asioihin, on keksitty sitten keino näiden kertaluonteisten panostusten muodossa kiertää nykyistä kehysmenettelyä. Sitä, onko se hyvä vai huono, voivat sitten muutkin varmasti arvioida, mutta tosiasiasa on niin, että nämä toimenpiteet aina myös näkyvät tässä julkisen talouden kestävyyydessä — ja niin ne ovat näkyneet myös tälläkin kaudella, koska tosiasiallisesti — aivan oikein, niin kuin valiokunta tähän puuttuu ja myös virasto oli puuttunut — esim. tämän vaalikauden 4 miljardin investointikokonaisuuttahan hallitus ei ole huomionnut tässä julkisen talouden kestävyysvajetta pahentavana tekijänä, mitä se tosiasiallisesti on. En sano, etteikö esimerkiksi investointeja pitäisi tehdä, mutta ainakin niiden vaikutus omaan finanssipolitiikkaan tulisi tunnistaa.

Arvoisa puhemies! Yleisesti ottaen voidaan varmasti ajatella, että kertaluonteisilla tuloilla — olivat ne sitten valtion omaisuuden realisointeja tai joitakin muita — voi olla aivan järkevää toteuttaa sellaisia investointeja, joiden toteuttaminen sitten normaalissa budjettiprosessissa olisi kohtuullisen haastavaa tai veisi kohtuullisen pitkän aikaa. Ja ymmärrän hyvin, että on poliittisia tarpeita tehdä tämänkaltaisia ohituskaistoja, ja näitä todella jokainen hallitus tässä viimeisten kymmenen vuoden aikana on käyttänyt. Se ei kuitenkaan poista sitä ongelmaa, että yleisesti nämä menot — vaikka on ajateltu, että ne ovat kertaluonteisia — jäävät sitten osittain kuitenkin pysyväisluonteisiksi ja sitä kautta jatkossa näkyvät menotasoa nostavana tekijänä, mikä aina vaikeuttaa tätä valtiontalouden tasapainon saavuttamista.

Varsin ongelmalliseksi tämän tavan tekee se, mikäli kertaluonteisilla tuloilla todella rahoitetaan täysin pysyväisluonteisia menoja — ei siis edes investointiluonteisia vaan pysyväisluonteisia menoja. Tähänkin tämä hallitus jälleen sortuu. Tästä hyvänä esimerkkinä on tämä 500 miljoonaa euroa, jonka hallitus nyt sitten käyttää oman kautensa aikana yksityisen hoidon Kela-korvausten tason korottamiseen. Tässä tapauksessa kysymyshän on ihan puhtaasta syömämenosta eikä niinkään investoinnista, varsinkin kun nyt jo tiedämme, että ainakaan siitä, mitä hallitus tällä yrittää — eli nopeuttaa hoitopääsyä niin, että tapahtuisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

asiakassiirtymää julkiselta puolelta yksityiselle — ei ole viitteitä. Pikemminkin viitteitä on siitä, että nämäkin korotetut korvaukset mahdollisesti sitten näkyvät tulevaisuudessa siellä palveluiden hinnoissa. Tältäkin osin en pidä miltään osin järkevänä, että realisoimme tuottavaa omaisuutta syömämenojen rahoittamiseksi.

Arvoisa puhemies! Minkä takia näinkin painavan puheenvuoron tästä pidän, niin toivon, että tulevaisuudessa kulloinenkin hallitus muistaisi sen kritiikin, jota aivan perustellusti virasto ja tarkastusvaliokunta useampana vuotena ja useampana vaalikautena aivan oikeutetusti ovat näistä toimenpiteistä todenneet. Ja ainakin jatkossa, jos olisimme sitten rehellisiä, mikäli me tämmöisiä keikauksia teemme, niin toteaisimme jo selvästi, mikä tämmöisen keikauksen vaikutus on sitten kulloiseenkin julkisen talouden tasapainoon, emmekä yrittäisi sitä peitellä vain sen takia, että se rahoitetaan kertaluonteisilla menoilla. Varsinkin olisi toivottavaa, että pyrkisimme siihen, että kertaluonteisilla tuloilla emme jatkossa rahoitaisi pysyväisluonteisia menoja, tai ainakin niin, että on hyvin tarkkaan todettu, missä vaiheessa sitten tämän kertaluonteisen tulon johdosta tehty kertaluonteinen meno tosiasiallisesti päättyy, jottei se jää pidemmällä aikavälillä nostamaan menotasoa. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Viitala.

19.39 Juha Viitala sd: Arvoisa puhemies! Kiitos myös omasta puolestani valiokunnan puheenjohtajalle esittelystä. Totean myös tähän alkuun, että kun kyse on politiikasta, niin tämän vuoksi omat nostoni ovat tällä kertaa hieman negatiivispainotteisia.

Asiantuntijoiden suositusten vastaisesti hallitus on unohtanut verotyökalun vahvemman käyttämisen julkisen talouden vahvistamisessa ja on sen sijaan turvautunut leikkausten tielle. Hallitus ei ole pääsemässä julkisen talouden tavoitteisiinsa vaan on juuttumassa kurjistamisen kierteeseen. Kasvua on laiminlyöty, ja verotulot vähenevät. Samaan aikaan myös työllisyys on heikentynyt ja velkaantuminen kasvaa. Vaikea yhtälö, se on sanottava.

Hallituksen politiikka on epäoikeudenmukaista, koska työllisyystoimet koostuvat lähes yksinomaan sosiaaliturvan leikkauksista ja työehtojen heikennyksistä ja niillä ei ole juurikaan todettuja työllisyysvaikutuksia, vaikka näillä heikennyksiä on pitkälti perusteltu. Leikkaukset hankalassa suhdannetilanteessa syventävät mahdollisesti talouden kuoppaa, ja pienituloisten ostovoima heikkenee, mikä heijastuu suoraan sisämarkkinoille muun muassa kaupan alalle ja palveluihin. Suurituloiset hyötyvät veronkevennyksistä. Tämä yhdistettynä sosiaaliturvaleikkauksiin lisää tuloeroja ja eriarvoisuutta. Hallitus on tehnyt samaan aikaan hyvätulaisia suosivia ja julkiselle taloudelle kalliita veronalennuksia kuten esimerkiksi solidaarisuusveron alarajan laskun ja osakesäästötilin laajentamisen. Verotuksen progressio vähenee, kun painopistettä siirretään kulutusverojen ja arvonlisäveron suuntaan. Tämän vuoksi suhteellinen verorasite kohdentuu enemmän pienituloisille.

Tarkastusvaliokunnan mietinnöstä vielä muutama huomio. Hallituksen asettamat tavoitteet julkisen talouden vahvistamisesta ja velkaantumiskehityksen taittamisesta vaalikauden loppuun mennessä eivät näytä toteutuvan hallitusohjelman toimenpidekokonaisuuksilla. Sekä tarkastusvirasto että valiokunnan kuulemat asiantuntijat pitävät hallituksen investointiohjelman toteuttamista osin ongelmallisena. 4 miljardin euron investointiohjelmaa rahoitetaan valtion omaisuutta myymällä, vähentämällä valtion omistamien listaamattomien yhtiöiden pääomitusta sekä tekemällä tuloutuksia Valtion asuntorahastosta. Veroas-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

teen lasku sopii asiantuntijoiden mukaan lyhyellä aikavälillä huonosti yhteen julkisen talouden tasapainottamistavoitteen kanssa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

19.41 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Minä pyysin tämän puheenpuheen ensisijaisesti kommenttipuheenvuorona edustaja Lindénille, joka teki pari ehkä vähän suoraviivaista tulkintaa hallituksen politiikasta. Toisen tulkinnan meinaan kiistää ja toista vahvasti kyseenalaistaa, ja samalla saan linkitettyä myös edustaja Räsäselle tästä vastauspuheenvuoroa.

Edustaja Lindén yhdisti Kela-korvaukset ja hoitotakuun pidentämisen, ikään kuin ne olisivat jollakin lailla toistensa vaihtoehtoja ja hallitus olisi pidentänyt hoitotakuuta, jotta päästäisiin Kela-korvauksella hoitamaan jonoja. Nämä ovat kaksi erillistä asiaa, joista voidaan toki debatoida, mutta tämmöistä yhteyttä, minkä hän tuossa pöntössä antoi, en ole missään vaiheessa itse kuullut, että Kela-korvaukset otettiin sen takia käyttöön, että päästäisiin pidentämään hoitotakuuta.

Toinen asia hoitotakuuseen liittyen. Viittasitte tähän, että erikoissairaanhoidon rasite ja kustannukset tulevat kasvamaan tämän myötä, kun tulee hätäisiä lähetteitä. Minä itse eilen tein normaalin polipäivän tuolla Keski-Suomen keskussairaalassa, ja siellä juttelin kollegan kanssa, joka tuli erikseen sanomaan, että pitääkö nyt huolta siitä, että se hoitotakuu ei tule uudestaan tiukaksi, koska se on ollut iso ongelma juurikin sen takia, koska perusterveydenhuollon puolella on jouduttu sitä itseisarvoisesti palvelemaan keikkalääkäreillä. Jatkuvuus on ollut poissa, ei ole ollut pitkäjänteisyyttä hoidossa, ja on tullut hätäisiä lähetteitä. Eli tämän asian voi tulkita näinkin päin. Ja te varmaan tiedätte, että terveydenhuollossa tai lääketieteessä oikein ei ole semmoisia vuokaavion omaisia ratkaisuja, ja jos olisi, niin edelliset hallitukset olisivat tämän aikoja sitten jo hoitaneet. Elikkä me joudutaan miettimään ja tekemään toimia, seuraamaan niitten vaikutuksia ja sitten reagoimaan. Mutta nämä syy—seuraus-suhteet eivät ole ihan niin yksinkertaisia, niin kuin annoitte äsken pöntössä ymmärtää.

Oikeastaan samantyyppinen vastaus edustaja Räsäselle: Kela-korvauksien vaikutusta, totta kai, seurataan. Ei kukaan tavoittele sitä, että heitetään satoja miljoonia taivaan tuuliin, vaan ajatus on aidosti se, että saataisiin niitä potilaita liikkumaan. Jos siellä rupeaa paljastumaan semmoista, että ne menevät suoraan hintoihin, niin totta kai pitää reagoida. Silloin joko korvauksesta luovutaan tai tehdään jonkunlainen toisenlainen mekanismi, millä se rupeaa toimimaan, mutta se on ihan päivänselvä asia, että me ei anneta mennä kolmea neljää vuotta sillä lailla, että rahaa menee taivaan tuuliin. Ei kenenkään tavoite ole se, ei todennäköisesti teidän eikä meidän. Totta kai asioita seurataan, ja jos jotain tapahtuu, niihin reagoidaan sitten tarkoituksenmukaisella tavalla. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

19.44 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Luulen, että vuorovaikutuksessa edustaja Väyrysen kanssa usein saavutamme kyllä yksimielisyyden, koska kummallakin on aika pitkä työura siellä terveydenhuollon käytännön kentässä takana.

Mutta se, miksi otin niinkin selväsanaisesti tämän hoitotakuun lykkäämiseen esille, johtuu siitä, että täällä on monta kertaa kuultu, esimerkiksi nykyisen sosiaali- ja terveystiete-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

terin toimesta, että hallituksella ei ole keinoa, jolla se voisi korvamerkitysti ohjata rahaa hyvinvointialueiden sisällä johonkin tiettyyn tarkoitukseen. No, se keinohan on tavallaan mutkan kautta tapahtuva. Se on se, että me säädämme jonkun tällaisen normin — vaikkapa juuri sen, että kahdessa viikossa ja siitä vuoden päästä sitten peräti viikossa pitää päästä terveyskeskuslääkärin vastaanotolle myös kiireettömissä asioissa — ja sitten laskemme hyvin tarkkaan sen, mikä on tämän vaatima lisäresurssi. Ja niiden julkisen talouden periaatteiden mukaan, jotka meillä ovat käytössä, hallituksen pitää tämmöiset asiat kokonaan korvata sinne kentälle.

Niinpä tässä laskettiin, ja minulla on siitä hallituksen silloisesta esityksestä — otin tärkeimmistä sivuista ja niistä laskelmista valokuvatkin, ne ovat tuossa kännykässä, mutta en minä nyt rupea niitä tässä referoimaan — juuri tämä laskelma, että noin 120 miljoonaa nettona silloin laskettiin, ja sen takia se raha on nyt 132, joka aiotaan ottaa pois, ja se koostuu tavattoman tarkasta laskelmasta. Itse mainitsin siinä vain kaksi, itse asiassa nämä suurimmat ja tärkeimmät, mutta siellä on jopa vankeinterveydenhuolto, siellä on YTHS, siellä on suun terveydenhuolto, siellä on avin lisääntyvät valvontatehtävät, siellä on kaikki muut laskettu hyvin tarkkaan mukaan. Hetkittäin jopa silloin itse ministerinä, kun esittelin tätä lakia, epäilin, pystyykö niitä noin tarkkaan laskemaan.

No, sitten nämä rahat muutettiin vielä henkilötyöpanokseksi, josta tuli sitten se, kuinka paljon tarvitaan lisää lääkärin ja hoitajan virkoja. Jos nyt ulkoa muistan, niin se oli sitten maksimissaan 647 lääkärin virkaa ja 550 hoitajan virkaa, ja sekin on tietysti laskennallinen. Mutta tämä on se mekanismi. Ja nyt kun se mekanismi tehdään toisinpäin, kun rahaa otetaan pois sieltä hyvinvointialueilta, niin tavallaan kyllähän se on niin, että yleiskatteellista rahaa otetaan pois. Ja jos on oikein fiksu hyvinvointialue, niin sehän voi silti yrittää pitää entiset rahat perusterveydenhuollossa ja yrittää leikata jostain muualta. Mutta käytännössä tämä logiikka menee niin, että kyllä se helposti kohdistuu sinne perusterveydenhuoltoon. Muun muassa omalla hyvinvointialueellani, kun asetettiin ensimmäiselle toimintavuodelle talousarvion toiminnallisia tavoitteita, ykköstavoite oli juuri toteuttaa tämä — siinä vaiheessa kahden viikon — hoitotakuu.

Myönnän ja itse olen samaa mieltä siitä, että hoidon jatkuvuus on itse asiassa tärkeämpi kuin se, että pääsee pienissä vaivoissa, jotka eivät ole kiireellisiä, mahdollisimman nopeasti lääkärille, mutta tämä oli se keino, jolla voidaan itse asiassa kohdentaa resursseja [Puhemies koputtaa] lisää sinne perusterveydenhuoltoon.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

19.47 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua ajattelin vielä sen verran jatkaa, koska tämä valiokunnan ansiokas mietintö ansaitsee kyllä nämä huomiot ja kun täällä kiinnitetään huomiota moneen sellaiseen asiaan, joista kuvittelen, että emme itse asiassa niinkään poliittisesti ole välttämättä kovin eri mieltä. Tässähän oikeastaan tarkastusvaliokunta on tehnyt erittäin hyvää työtä liittyen siihen, millä tavalla ylipäättänsä julkisen talouden kestävyyttä ja kulloisenkin hallituksen finanssipoliittisia valintoja tulisi arvioida, millä tavalla tämä arvio olisi jotakuinkin objektiivinen parhaalla mahdollisella tavalla — mistä voidaan sitten käydä poliittista debattia, että onko se keinovalikoima, joka kulloinkin on valittu, paras mahdollinen. Ja tässä minusta valiokunta on tehnyt erittäin hyvää työtä, enkä näe, että tätä tarvitsee lähteä poliittisesti suuntaan tai toiseen veivaamaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

Toinen asia liittyy siihen, että aivan oikein täällä on tunnistettu tässä valiokunnan mietinnössä ne molemmat tekijät, jotka liittyvät tähän julkisen talouden kestävyyskysymykseen. Kun me puhumme paljon tästä menotason — jota on syytäkin tarkastella kriittisesti ja hakea erilaisia toimenpiteitä, joilla sitä menotaso voidaan alentaa tai vähintään sen kasvua tai kasvukerrointia madaltaa, mutta aivan yhtä lailla — niin kuten täällä useamman edustajan suusta on jo tullut se hyvä huomio, tähän julkisen talouden kestävyyskysymykseen liittyy sitten tämä toinen puoli: tulotaso. Kun me puhumme meidän veroasteesta ja siitä, millä tavalla se kehittyy, ja mikäli haluamme pidemmällä aikavälillä todella saada julkisen talouden tasapainoon, niin kyllä se vaatii sekä tätä menotason tarkastelua että sitten tätä tulotason tarkastelua. Ilman toista ei toisestakaan pidemmän päälle ole hyötyä. Minusta se on ihan hyvä arvio ja myös muistutus meille kaikille siitä, kun toimenpiteitä sitten mietimme, minkälaisella keinovalikoimalla pitäisi mennä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Sitten tämä kolmas huomio. Ymmärrän oikein hyvin, että jokaisella hallituksella on tarve tehdä erilaisia parannuksia, joita halutaan edistää. Viime vuosina on todella yleistynyt tapa, että kun näitä parannuksia halutaan yhteiskunnassa tehdä ja kun näemme, että emme voi rahoittaa niitä kulloisessakin tiukassa budjettitilanteessa, niin on sitten keksitty tämä ohituskaista, eliikkä hyödynnetään valtion omaisuustuloja. Ja sen takia olen, edustaja Väyrynen, esimerkiksi kritisoinut hyvin vahvasti näitten Kela-korvausten nostamista, koska sehän tosiasiallisesti teidän politiikassanne rahoitetaan omaisuustuloilla — siis omaisuutta, josta toivottavasti pitäisi saada enemmänkin tuloa käytettäväksi kaikkiin muihin menoihin, halutaan realisoida ja sitä käyttää aivan pysyväisluonteisiin menoihin. Tätä samaa taktiikkaa on käyttänyt jo useampi hallitus, ja kaikki me siihen olemme syyllystyneet ja varmaan jatkossakin syyllystyään, mutta minusta on hienoa, että valiokunta jälleen tähän kokonaisuuteen on puuttunut ja nostaa tämän esille. [Puhemies koputtaa] Toivon mukaan tämä ainakin jatkossa muistetaan, minkälaisen ongelman tämä aiheuttaa pidemmällä aikavälillä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

19.51 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Myönnän, että nyt käytän tätä lyhyttä puheenvuorojen jonoa pikkusen hyväksi siihen tilanteeseen, että seuraavassa asiassa jono on erittäin pitkä. Me kuitenkin käsittelemme aika pitkälti samaa asiaa, ja haluan ottaa tässä lyhyesti paikalta pidetyssä puheenvuorossa esille jossain määrin samaa teemaa, mitä edustaja Räsänen tässä äsken totesi.

Kun syksyllä me kritisoimme hallitusohjelmaan sisältyviä sopeutustavoitteita siitä, että siellä ei lainkaan pyritä tuloja lisäämään miltään osin verotusta käyttämällä, niin saimme sieltä salin oikealta laidalta voimakasta kritiikkiä osaksemme siitä, että me olemme himoverottajia ja niin edelleen. No, en tiedä, kuka on niin kaukaa viisas, että silloin syksyllä jo näki, mikä tilanne meidän maamme taloudessa on nyt sitten keväällä, koska nyt sitten hallitus tässä kehysriihessä kuitenkin tukeutui 1,4 miljardin euron verran verojen lisäkäyttöön, ja tiedämme, että liikevaihtoveroja ja eräitä muita on siellä, jopa pieniä veroja sähköauton käytöstä ja muita tällaisia asioita.

Ja nyt tietysti voidaan sanoa, että kun me olemme jo silloin tuoneet esille, että myös verotusta tarvitaan tässä, ja nyt me esitämme itse 3 miljardin — vähän jopa yli 3 miljardin — verokokonaisuutta, niin nyt meitä jälleen kerran syytetään tässä himoverottajiksi. Mutta ainakin itselläni on sillä tavalla mieli puhdas, että syksyllä sanoin silloin talousarvio- ja tässä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 46/2024 vp

julkisen talouden keskustelussa, että kolmea ei voi saada yhtä aikaa: Lisätä valtion menoja — ja huom. edes siis tärkeisiin kohteisiin — sitten vähentää tai yrittää katkaista valtion velkaantumista, ja sitten samaan aikaan alentaa verotusta. Tämä on mahdoton yhtälö. Eli nyt jälkiviisaasti voidaan sanoa, että hallitus yritti mahdotonta yhtälöä.

Kuulimme tänään puheenvuoroja tässä alkaneessa JTS-keskustelussa siitä, että nyt ei itse asiassa ole mahdollisuuksia — se oli valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja Lohi, joka käytti puheenvuoron, että ei ole mahdollisuutta — elvyttää tässä tilanteessa. Sen sijaan syksyllä monta kertaa valtiovarainministeri todisti, että itse asiassa valtion budjetti vuodelle 24 on elvyttävä, koska siellä alennetaan veroja — tai itse asiassa verotusta alennetaan, koska siellä työttömyysvakuutusmaksun alentaminen oli se merkittävin tekijä. No, nämä liittyvät tähän finanssipolitiikkaan, koska tässä raportissa puhutaan juuri siitä, että meillä pitää verosopeutus olla myös mukana, koska tilanne on niin vakava.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 21/2023 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.